

א.

לאבא, בנו של יוסי בן שמעון, היו שלושה בנים. יודן הבכור, שמנעוריו היה ידוע כמי שלוקח כל דבר באופן אישי, ומקבל החלטות חפוזות פעם אחר פעם. הבן הצעיר חזקיה, שהיה מיושב יותר, והשלישי היה רעילאי, שמזלו לא שפר עליו והוא התפרנס מאריסות בשדותיהם של עשירים ממנו. לאבא עדיין נשאר משהו מהקשרים שהיו לאביו, ודרכם השיג לחזקיה בנו הצעיר את משרת סופר העיר. לא היה זה תפקיד מזהיר, אך הייתה בו פרנסה מובטחת. אבא, שראה את הנולד, והבין שמעתה לא יהיה זה כדאי לחיות בצל התפקידים היותר בכירים, הציע את התפקיד לבנו הבכור יודן, אך הוא סירב במפגיע.

עתה, משירדה קרנם של הצדוקים, כמעט שלא היו צדוקים במדון, כך אירע שהן חזקיה והן יודן גדלו כתלמידיהם של חכמים והם הידקו את הקשר עם הזרוע השנייה של המשפחה - ניניהם של רבי שלמה - בנייהם של יוחנן. אחדים מהם אמנם נמנו על תלמידיהם של הלל ושמאי, אך האחרים ממש לא היו כאלו, חלק מהם הצליחו להשיג נחלה משל עצמם, וחלקם היו אריסים בשדות של אחרים.

יודן השתייך יותר לאלו שמצאו את ייעודם מחוץ לבית המדרש, אך הוא העריך את לומדי התורה כדבעי. לבד ממה שנראה היה בעיניו כאוזלת יד, בכל הקשור למצב הנוראי של שלטון הרומאים ביהודה ונקיטת החכמים בשיטת 'אל תמרדו באומות'. יודן היה קרוע בינו לבין עצמו: מצד אחד, הוא הכיר בצדקת דרכם הרוחנית של החכמים, מאידך, מבחינה מדינית הוא חלק על יושבי בית המדרש מכל וכל, הוא אף מצא לו את עוקבא, נכדו של יוחנן כחבר לדעותיו. שניהם היו מנהלים שיחות אידיאולוגיות אל תוך הלילה, והיו שותפים לזעם על כך שרק בעטיים של כמה אינטרסנטים אבדה עצמאות יהודה לבלי שוב.

הדברים לא היו נכונים לגמרי. עדיין הייתה מעין 'מדינת' יהודה, הגם שבקיסריה משל נציב רומאי ולא היה צבא יהודי – הקלגסים שהסתובבו ברחובות בשחצנות מופגנת, ואף אלו לא היו חילות רומאים סדירים, אלא רק כוחות עזר שגויסו מקרב היוונים שונאי ישראל מערי החוף. הסנהדרין הייתה עדיין בירושלים, ולעת עתה ניסה הנציב הרומאי לעבוד בשיתוף פעולה עמה, דוגמת מלכי יהודה בעבר, בית המקדש עמד על תילו והיה זה מתפקידו של הנציב לשמור על סדרי העלייה לרגל. מכיוון שכמעט וכל הנציבים היו מושחתים או חדלי אישים, ומעולם לא הצליחו להגיע לעמק השווה עם הנתינים שלהם, הרי שכמעט לאורך כל התקופה הזאת שרר חוסר הבנה מוחלט בין השליטים והנשלטים.

פונטיוס פילטוס, הנציב ששלט באותו הזמן, היה יכול להוות דוגמה לכל שאר הנציבים בטרם פשתה בהם השחיתות והרצון להרע. היה לו אמנם רצון טוב, אך הוא היה חסר נכונות לעשות את כברת הדרך הקטנה ביותר ולהבין את בני ישראל ויסודות הדת שלהם. אולי היה זה גם פועל יוצא של התנהגות מעמדם של רוב הנציבים. ארץ יהודה הייתה כה נטולת חשיבות בעיניהם,

מדון

לא זו בלבד שהם לא הקפידו על מינוי נציב מהמעמד הקונסולרי בפרובינציות הגדולות והחשובות, כמו גאליה¹ ומצרים, אלא אפילו לא מהמעמד הסנאטורי, כמו בפרובינציות בינוניות.

היה זה יום רגיל לחלוטין, בו כמעט וקרה אסון.

כביש הגישה המוביל למדון היה טעון בדק בית, לפיכך גויסו צעירים מקרב מדון על מנת לתקנו. בין כוחות העזר שגויסו מבין העוברים והשבים, היו גם עוקבא ויודן.

החיילים שפיקחו עליהם נהגו בגסות בבני מדון, ומשכך, הרגישו אותם כמאה צעירים כמו עבדים בזויים בארצם הם, כאשר החלו בעבודת סיקול האבנים ומילוי הפקודות של הקצין האחראי.

בעוד עוקבא נשא את סבלו בדומיה, יודן לקח את ההשפלה הזאת באופן אישי. בכל אבן שהרים, בכל בור שנפל, הרגיש את עיניהם השמחות לאיד של מעבידיהם. הוא היה בטוח, שכך בדיוק הרגישו בני ישראל בעבודת הפרך שעבדו במצרים.

המלאכה הייתה קשה, אך קשים שבעתים היו הביזיונות. היה זה יום חם, מפקדי כוח העזר דאגו למים, אך לא מעבר לכך. היה זה משפט לא חכם של אחד הקנטוריונים, שלא אהב את מראהו של יודן. הקנטוריון אמר משהו לאחד מהחיילים, ושניהם התחילו לצחוק בקול.

בשביל יודן הפגוע עד עמקי נשמתו זה הספיק. הוא התרומם מעם האבנים שאותם סיקל, תפס את החייל הרומאי בגרנו, ואמר לו ביוונית עילגת: "משהו כאן מצחיק אותך?"

בתוך שניות הפך המקום לאימת מוות. עשרות חיילים הקיפו את יודן וחניתותיהם מופנות היישר לליבו. עוקבא, שהבחין במתרחש, מיהר ליטול את הפיקוד לידי.

1 כך נקראה צרפת בימים ההם.

"עזבו אותו", קרא, "לא קרה כאן שום דבר. הכל קרה בגלל החוסם הזה. החייל רק העליב אותו. העבודה כאן כמעט הסתיימה, לא חבל? אם תעשו עכשיו משהו לא חכם, הרי שתצטרכו לדווח על כך לממונים עליכם, לשם מה אתם צריכים צרות?"

דבריו הרגיעו את החיילים, ותוך כדי שהם שולחים מבטים ארסיים לעבר יודן המבוהל, שבו לעמדותיהם.

"מה עשית? השתגעת?" שאל עוקבא את יודן, "אלמלא הייתי מתערב לטובתך, הרי שגופך היה כעת מנוקב כמו נפה של כברה!" "מה אתה רוצה?" שאל יודן בשקט, "שניתן להם לבזות אותנו, לצחוק עלינו, ולהתייחס אלינו כאל אפסים?"

עוקבא הניח את ידו על כתפו של יודן. "הירגע, יש דרך אחרת". יודן באמת לא ידע מה התכוון עוקבא לומר.

כמה שבועות לאחר המעשה, הלך יודן לתומו בשוק מדון, כששמע מאחורי גבו קול האומר לו: "לך אחרי, ואל תוציא הגה מפין". יודן לא הבין במה המדובר, התמיהה ניכרה על פניו, שכן הקול אמר לו: "אל תסתכל לכיווני. אמרת שאתה רוצה לעזור, ואנחנו יכולים לתת לך הזדמנות לזה".

וכך, לקחו את יודן לפאתי מדון, קשרו את עיניו והובילו אותו כברת דרך. לאחר זמן מה, הרגיש יודן שהם נכנסו לתוכה של מערה. הבד הוסר מעיניו והוא הבחין מולו במעין שולחן שעליו היה סייף. על יד השולחן ישבו שלושה אנשים, אחד היה מבוגר יותר והשניים האחרים היו צעירים ממנו. הם נתנו בו מבטים נוקבים. היושב אמצעי, שהיה מנהיגה של הקבוצה² פתח בדבריו: "שלום לך, יודן. שמי חסוי מפניך ויישאר כך גם הלאה. גם אני גדלתי כפרושי, ואני מתלמידיהם של החכמים, לא עוד! עד היום היו

2 היה זה יהודה בן חזקיה, בנו של מייסד תנועת הקנאים.

מדון

שלושה מפלגות: צדוקים, פרושים ואיסיים. אני רוצה להודיע לך, שאנחנו מקימים כעת דרך רביעית, כזאת שמקפידה על קצו של יוד בענייני הלכה, אך עד כמה שזה נוגע לגאולת ישראל, דרכנו גם לוקחת את גורלנו בדינו. עד מתי ניתן לעבדים אדומים וכהנים חדלי אישים לקבוע את סדר יומנו? התרפסותם כלפי רומא זוהי השתחויה לפסל, ומבחינתנו זו עבודה זרה של ממש. במקום שהם מתרפסים - אנחנו נילחם! שמעתי שאתה משתייך בדעותיך לקו החשיבה שלנו, והיינו רוצים לראות אותך בתוכנו". החמיא לו המנהיג.

האיש המבוגר יותר היה נראה תלמיד חכם. כעת פתח הלה את פיו: "הייתי רוצה לספר לך בקצרה על התנועה שלנו. התנועה נוסדה לפני כחמישים שנה, עוד בתחילת חדירתה של רומא לארץ ישראל. באותה העת, עדיין לא היה כל כך נורא כמו היום. באותה עת היה מלך יהודי - הורקנוס, בנו של ינאי, שהיה בובה תלויה על חוט של העבד אנטיפטרוס וידידו הרומאים. כולם אמרו 'וכי יש לנו סיכוי כנגד הרומאים? סך הכול, המצב לא נורא'. אבל אנחנו ראינו כבר אז את הנולד, כבר אז זה היה נורא ואני אומר לך כעת שבעתיד יהיה נורא יותר. הורקנוס השיא את בתו מרים להורדוס, בנו של אנטיפטר. לאחר שהמלך, הרג את חותנו, אחר כך הרג גם את אשתו, ולבסוף הרג גם את שתי ילדיו! הורדוס רצה שיאהבו אותו, אבל הוא רק גרם שישנאו אותו יותר ויותר. למספר ההרוגים שלו לא היה גבול. הממעטים מדברים על מאה אלף הרוגים. בניו היו אכזרים כמוהו, אבל חכמים פחות ממנו. לבסוף קרה הדבר שצפינו: רומא השליטה עלינו את הנציבים הארורים, מנחת זרועם אנחנו סובלים עד היום.

בזמנו, לא נתנו הלל ושמאי את ידם לפעולות שלנו. אך כיום, נמנים על שורותינו חלק מתלמידיהם. אני, למשל, תלמיד של בית שמאי. איך אפשר לדבר על השתעבדות להקב"ה, כשאנו מאפשרים

לרומאים הארורים ומשתפי הפעולה שלהם למלוך עלינו, להצר את צעדינו, למצוץ את דמנו במיסים ללא סוף, ולהניח את סמל הנשר הארור שלהם גם על שערי בית המקדש? מה בצע להיות תלמיד חכם ומדקדק במצוות, כשבכלל לא אכפת לך ממלכות השם בעולם? איך אפשר להתייחס לחיים יהודיים, כשמתעלמים מעיקר העיקרים, מהחיים היהודיים ככלל וכמדינה?"

הדברים דיברו אל ליבו של יודן, אמנם לא היה לו את המידע על כל הפרטים שעליהם דיבר האיש שהציג את עצמו כתלמיד בית שמאי, אך רוח הדברים תאמו את דעתו. התחושות והרגשות, אך מה שחשוב יותר, הוא אמר במילים את מחשבותיו ורגשותיו שהיו בסתר ליבו.

שוב היה זה המנהיג שדיבר: "האם את מוכן להישבע לנו אמונים ולהיות אחד משלנו?"

"כן, בכל ליבי". ענה יודן כשליבו פועם בחוזקה.

"כדי שתוכיח לנו את זה. עליך לומר לנו משהו סודי ואמיתי על החיים שלך, משהו שאתה מתבייש בו!"

היה קשה ליודן לומר את זה, אבל הבין את הנדרש ממנו. "היה זה לפני כמה שבועות, גייסו אותנו ככוח חילות עזר לתקן כביש. הם התייחסו אלינו בזלזול ובגסות, כמעשה אדונים אל עבדים. אחד מהם פגע בי, ניסיתי לענות לו בחזרה, אך מנעו ממני לעשות את הדבר הזה. אני מתבייש בזה שנתתי לו לנהוג אלי באופן כזה. אני מרגיש שאכן הייתי צריך לתת להם להרוג אותי, במקום להשתפן ולהשתחוות להם ארצה!"

המנהיג היה מרוצה מאוד. "אכן, לאחר שתצטרף לשורותינו, תצטרך לקבל על עצמך את המשמעת שלנו: אם נגיד לך להתכופף, אתה תתכופף, אבל תוך כדי כך, תעכב את הסדרים שלהם, כך יקל עלינו לפגוע בהם לאחר מכן!"

מדון

כפי הנראה הצליח יודן לעבור את המבחן. "ובכן, קח את הסייף לידך וחזור אחרי – אני מוכן למסור את נפשי, ולהילחם עד טיפת דמי האחרונה למען גאולת ישראל והסרת החרפה של שלטון הערלים, כה יתן לי ה' וכה יוסיף!"

הם הגישו את הסייף לידיו של יודן. "אני נשבע", אמר יודן ושב על המשפט שנאמר לו.

"כעת, נשק את הסייף!" הורו לו. זה היה נראה לו מוגזם מעט, אבל יודן עשה כך.

המנהיג חייך ואמר: "ברוך הבא לשורותינו!"

זאת הייתה ההתחלה של חיים אחרים לחלוטין עבור יודן. הפיקוד ציווה עליו לבצע עבודה כלשהי, והוא אכן נעשה שוליה של נפח. אך ליבו היה במקום אחר לגמרי.

בתחילה, הטילו עליו תפקידים של מה בכך: הדבקת מודעות והעברת מסרים. אך לפתע פתאום, החלה פעילות השלטונות במדון לנקוט ביד קשה. יותר חיילים נראו מאשר בעבר, ויודן היה נתקף בזיעה קרה כל אימת שעבר ליד אחד מהם. כפי הנראה הגיע אליהם איזה שהוא שמע על הפעילות.

יום אחד הועברה אליו פקודה: "עדיף שתעבור לירושלים לזמן מה". הורו לו, ויודן עשה כך. היה לו כבר ידע מסוים במלאכת הנפחות, ולא תחסר לו עבודה בירושלים.

כאן התחילה תקופה מוזרה מאוד בחייו של יודן. מחד, הוא התקרב גם לשמאי וגם להלל. הוא אמנם לא היה יכול לומר שהיה לאחד מתלמידיהם הקרובים. אבל בוודאי שנמנה על המעגל הרחב יותר. מצד שני, הוא כלל לא התנתק מעסקי הקנאות, שהחלו קורמים עור וגידים גם בירושלים.

הקנאים הפכו למנוסים ומיומנים יותר, הם למדו איך מנהלים מחתרת, איך שומרים על סודיות, ואיך משתמשים בסייף ובחרב

לעת הצורך. ניתן לומר שעם הזמן, הם הפכו להיות טובים ויעילים מאוד.

בתחילה, נתנו הקנאים ליוון תפקידים של מה בכך. הדבקת מודעות ושליחויות שונות כמו במדון. הייתה תקופה, שיוון היה זה שכלכל אסיר נמלט אשר לא נודעה לו זהותו. לאחר מכן נתנו לו תפקידים רציניים יותר.

הוא היה חי בגפו, בדירת חדר ששכר לעצמו. גם בירושלים, עשה יוון שימוש בניסיונו כשוליה, ועבד לתקן כלי ברזל שונים, דבר שהיה תועלתו מאוד באשר לכלי הנשק של המחתרת. מכיוון שהוא היה חי לבדו, לא היה מי שיכרר לאן הוא נעלם בלילות החשוכים, ומי הוא זה שהמתין ליד בתים של אנשים שלא ידע את שמם ומי הם, אך דאג לכך שלא יקומו בבוקר המחרת.

בד בבד עם השליחויות הללו, במשך היום היה עושה את מלאכתו, ומדי פעם שומע את ליקחם של הלל ושמאי. יוון שמר על סודיות מוחלטת, הוא לא ידע את שמו וזהותו של איש הקשר שלו, אך היה לו חשד יותר מסביר, בקשר לאחדים נוספים מחבר תלמידי הלל ושמאי.

